

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.04.2003, sp. zn. 25 Cdo 1520/2001, ECLI:CZ:NS:2003:25.CDO.1520.2001.1

Číslo: 65/2004

Právní věta: Z titulu odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku neodpovídá škůdce (provozovatel) poškozenému za škodu v rozsahu částky odpovídající zvýšení sazby pojistného (tzv. ztrátě bonusu) ze smluvního havarijního pojištění za následující pojistné období.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.04.2003

Spisová značka: 25 Cdo 1520/2001

Číslo rozhodnutí: 65

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 153 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 212 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 322 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 28. 11. 2000 zastavil z důvodu zpětvzetí žaloby řízení o zaplacení 650 DEM s příslušenstvím, uložil oběma žalovaným společně a nerozdílně povinnost zaplatit žalobkyni 1239,50 DEM s 10% úrokem od 26. 7. 2000 do zaplacení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Při svém rozhodnutí vycházel ze zjištění, že dne 27. 7. 1998 došlo k dopravní nehodě, kterou zavinil druhý žalovaný a při níž došlo k poškození vozidla žalobkyně. Škodu na vozidle uplatnila žalobkyně u svého smluvního pojistitele - německé pojišťovny D., která jí poskytla pojistné plnění kromě částky 650 DEM představující tzv. spoluúčast žalobkyně (tuto částku později první žalovaná uhradila) a částky 1239,50 DEM, o niž byla zvýšena sazba pojistného na následující pojistné období z důvodu, že byl přerušen tzv. bezeškodní průběh pojištění. Protože první žalovaná, která je ze zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla povinna za druhého žalovaného nahradit poškozenému škodu, písemně odmítla žalobkyni částku 1239,50 DEM zaplatit, domáhá se jí žalobkyně z titulu náhrady škody po obou žalovaných. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že podle ustanovení § 427 obč. zák. za škodu odpovídá v plném rozsahu druhý žalovaný, za něhož je první žalovaná povinna škodu žalobkyni nahradit; její pasivní legitimace je dána ustanovením § 3 odst. 1 a § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb. Soud dovodil, že majetková újma žalobkyně, spočívající v navýšení pojistného smluvním pojistitelem částkou 1239,50 DEM, vznikla v příčinné souvislosti s dopravní nehodou, a bylo zcela na vůli žalobkyně, zda uplatní

své nároky u smluvní pojišťovny či u zákonného pojistitele škůdce.

K odvolání první žalované M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 13. 4. 2001 rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ve vztahu k první žalované změnil tak, že žalobu proti ní zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů s tím, že ve výroku o zastavení řízení a ve vyhovujícím výroku ve vztahu k druhému žalovanému zůstal rozsudek soudu prvního stupně odvoláním nedotčen. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že bylo jen na žalobkyni, zda se při souběhu různých druhů pojištění bude domáhat plnění ze smluvního či zákonného pojištění, avšak její nárok na náhradu částky, o niž jí v souladu se smluvními podmínkami byla zvýšena havarijní pojistka u německé pojišťovny, je třeba posuzovat z hlediska nutnosti a účelnosti vynaložení této částky žalovanou. Pojistné plnění smluvního havarijního pojistitele není náhradou škody, ale plněním, které nemusí být vázáno jen na dopravní nehodu nebo na zavinění jinou osobou. Smluvní pojistitel zpravidla nezkoumá, jak škoda vznikla, a na základě dohody s pojištěncem může požadovat navýšení pojistného či tzv. ztrátu bonusu. Riziko pojištěného ze ztráty výhod a možných vyšších nákladů pojistného v případě plnění z vlastního havarijního pojištění namísto plnění ze zákonného pojištění škůdce však nelze přenášet na první žalovanou (zákonnou pojistitelku škůdce), na níž žalobkyně reparaci škod vzniklých v souvislosti s dopravní nehodou před podáním žaloby nepožadovala.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, v němž uvádí, že odvolací soud nesprávně usoudil, že první žalovaná nebyla žalobkyní vyzvána k plnění částky 1239,50 DEM před podáním žaloby, neboť k tomu došlo dopisy ze dne 12. 6. 2000 a 21. 7. 2000, což ostatně první žalovaná potvrdila ve svých dopisech ze dne 15. 6. 2000 a 26. 7. 2000, v nichž sděluje, že odmítá žalovanou částku uhradit. Poukazuje na to, že druhý žalovaný jasně přiznal svoji vinu na předmětné nehodě a sdělil, že svého pojistitele uvědomil o nehodě do 15 dnů od jejího vzniku, nehoda byla šetřena Policií ČR a alkohol byl vyloučen. Druhý žalovaný má proto právo, aby za něj první žalovaná škodu nahradila, a za situace, kdy odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ku prospěchu první žalované, bylo by v rozporu s dobrými mravy na něm požadovat úhradu žalované částky, když pochybil pouze v tom, že spoléhal na svého zákonného pojistitele a sám nepodal odvolání. Navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu.

První žalovaná ve svém vyjádření uvedla, že se v případě nároku žalobkyně nejedná o škodu, která byla způsobena v příčinné souvislosti s dopravní nehodou, ale kterou si žalobkyně způsobila sama tím, že si vyžádala pojistné plnění u svého „kaskopojistitele“ místo náhrady škody u pojistitele škůdce ze zákonného pojištění. Navrhla zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Podle ustanovení části dvanácté, hlavy I, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000).

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 o. s. ř., přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je opodstatněné. Proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle § 822 obč. zák. z pojištění odpovědnosti za škody má pojištěný (škůdce) právo, aby v případě pojistné události pojistitel za něho nahradil podle pojistných podmínek škodu, za kterou pojištěný škůdce odpovídá. Podle § 823 obč. zák. náhradu platí pojistitel poškozenému; poškozený však právo na plnění proti pojistiteli nemá, nestanoví-li zvláštní předpis jinak.

Podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 492/1991 Sb., kterou se stanoví rozsah a podmínky zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla (ve znění do 31. 12. 1998), má pojištěný právo, aby pojišťovna za něho nahradila v rozsahu a ve výši podle příslušných právních předpisů poškozeným uplatněné a prokázané nároky na náhradu škody způsobené provozem motorového vozidla jinému. Pojistnou událostí je vznik povinnosti pojištěného nahradit škodu (§ 3 odst. 3 citované vyhlášky).

Podle § 7 odst. 1 citované vyhlášky náhradu platí pojišťovna poškozenému; poškozený však nemá právo na plnění proti pojišťovně, s výjimkou případů uvedených v § 3 odst. 4, v § 8, v § 9 odst. 2 a § 10 odst. 5.

Vyhláška č. 492/1991 Sb. v ustanovení § 7 odst. 1 upravuje výjimky ze zásady, že poškozený nemá přímé právo na plnění vůči pojišťovně. V případě smrti pojištěného nebo nebyla-li zjištěna osoba odpovědná za škodu, zakládá vyhláška v ustanovení § 3 odst. 4 a § 8 odst. 2 poškozenému právo přímo proti pojišťovně uplatnit nárok, aby mu nahradila škodu za pojištěného, který je mrtvý nebo neznámý. Ustanovení § 9 odst. 1 vyhlášky upravuje dobu splatnosti plnění pojistitele, a to v závislosti na skončení šetření (tj. na dohodu pojišťovny s poškozeným o výši náhrady škody) či na obdržení pravomocného rozhodnutí o výši náhrady škody. K zahájení šetření nutného ke zjištění rozsahu povinnosti pojišťovny plnit je třeba, aby pojištěný ohlásil pojistnou událost a uplatnil tak právo, aby pojišťovna za něho nahradila škodu, za kterou on odpovídá. Ustanovení § 9 odst. 2 citované vyhlášky navazuje na odst. 1 tohoto ustanovení a pro případ, že pojišťovna písemně odmítla poškozenému nahradit škodu nebo její část, dává poškozenému oprávnění uplatnit své nároky u soudu jak proti pojištěnému, tak i proti pojišťovně. V ustanovení § 9 odst. 2 citované vyhlášky se nejedná o samostatné právo poškozeného proti pojišťovně na vyplacení toho, co je pojišťovna povinna nahradit za svého pojištěnce, ale o možnost uplatnit u soudu nejen nárok vůči škůdci na náhradu škody, o jejíž výši nebylo vydáno pravomocné rozhodnutí, ale zároveň i nárok vůči jeho pojišťovně, která - ač je povinna za pojištěnce vyplatit poškozenému náhradu škody v rozsahu, v jakém za ni pojištěný škůdce odpovídá - plnit odmítla; jde tedy o dva nároky poškozeného.

Má-li poškozený právo na plnění jak proti škůdci, tak i proti jeho pojistiteli, avšak plnění může dostat jen jednou, jde o situaci nikoliv ojedinělou v občanskoprávních vztazích, kdy jeden subjekt má nárok na totéž plnění proti dvěma subjektům, přičemž proti každému z nich z jiného právního důvodu; proti škůdci jde o nárok z titulu náhrady škody, proti jeho pojistiteli jde o zvláštní právo na plnění, za splnění stanovených podmínek založené ustanovením § 9 odst. 2 vyhlášky č. 492/1991 Sb. Postavení škůdce a jeho pojistitele vůči poškozenému je v takovém případě obdobné postavení dlužníka a ručitele vůči věřiteli, tzn., že se jedná o dva závazky zaplatit věřiteli stejný dluh, přičemž věřitel nemůže dostat totéž plnění dvakrát - od dlužníka i od ručitele. Jejich vzájemný vztah je takový, že v tom rozsahu, v jakém splnil věřiteli jeden z nich, zaniká dluh a tím i povinnost druhého. Jsou-li oba žalováni v jednom řízení, mají postavení samostatných společníků, nevzniká mezi nimi pasivní solidarita a jedním soudním rozhodnutím může být každý z nich zavázán k plnění celého dluhu věřiteli, avšak ve výroku rozhodnutí musí být vymezen jejich vzájemný vztah (tj. že plněním jednoho z nich zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého), neboť bez toho by se u závazku s dělitelným plněním uplatnila při soudním výkonu rozhodnutí zásada rovných podílů dlužníků na celkovém dluhu vůči věřiteli. Oba povinní mohou být ovšem žalováni věřitelem na splnění dluhu každý zvlášť v jiném řízení a oba hmotněprávní nároky mohou být také pravomocně přiznány. Pokud by však v takovém případě i po zániku dluhu splněním ze strany jednoho z nich požadoval věřitel plnění na druhém, ten má možnost se v exekučním řízení ubránit námitkou podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř.,

že po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané (srov. např. rozsudek NS ČR ze dne 24. 7. 2002, sp. zn. [25 Cdo 499/2002](#)).

Především nelze souhlasit s názorem odvolacího soudu, který vzhledem k tomu, že odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně podala jen první žalovaná, dovodil, že ve vztahu k druhému žalovanému zůstal rozsudek soudu prvního stupně odvoláním nedotčen.

Bylo-li soudem prvního stupně rozhodnuto o několika právech se samostatným skutkovým základem nebo týká-li se rozhodnutí několika účastníků, z nichž každý jedná v řízení sám za sebe (tj. samostatných společníků ve smyslu ustanovení § 91 odst. 1 o. s. ř.), a odvolání se výslovně vztahuje jen na některá práva nebo na některé účastníky, není právní moc výroku, který není napaden, odvoláním dotčena; to neplatí v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který odvoláním nebyl výslovně dotčen, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (srov. § 206 odst. 2 o. s. ř.). Odvolací soud projedná věc v mezích, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí; tímto rozsahem není vázán ve věcech, v nichž lze zahájit řízení bez návrhu, v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který nebyl odvoláním dotčen, v případech, kde jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní (nerozlučné společníky ve smyslu ustanovení § 91 odst. 2 o. s. ř.), třebaže odvolání podal jen některý z účastníků, nebo jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (srov. § 212 odst. 1 písm. a/ až d/ o. s. ř.).

Způsob vypořádání vztahu mezi oběma žalovanými, tj. mezi pojištěným a jeho pojistitelem ze zákonného pojištění odpovědnosti za škody, patří k případům, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi nimi. V důsledku odvolání podaného první žalovanou proto nenabyl rozsudek soudu prvního stupně právní moci nejen ve výroku, kterým byly uloženy povinnosti této žalované, ale ani ve výroku ve vztahu k druhému žalovanému. Odvolací soud tedy nebyl vázán rozsahem odvolání první žalované a měl (srov. § 212 odst. 1 písm. d/ o. s. ř.) věc projednat a rozhodnout též ve vztahu k druhému žalovanému. Protože tak neučinil, trpí řízení před odvolacím soudem vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; dovolací soud k této vadě ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3, věty druhé, o. s. ř. přihlédl, i když nebyla v dovolání uplatněna.

K právnímu posouzení věci je pak třeba uvést: předpokladem povinnosti pojistitele podle § 822 obč. zák. nahradit za pojištěného škodu je, že za tuto škodu pojištěný poškozenému odpovídá.

Rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze zjištění, že smluvní pojistitel žalobkyně, jímž je německá pojišťovna D., poskytl žalobkyni pojistné plnění za poškození jejího vozidla při havárii dne 27. 7. 1998 a na základě toho jí pro porušení tzv. bezeškodního průběhu pojištění zvýšil platby pojistného o částku 1239,50 DEM (tzv. vícezatížení), jejíž náhrady se žalobkyně domáhá z titulu náhrady škody.

Předpoklady odpovědnosti za škodu způsobenou provozem dopravních prostředků podle § 427 obč. zák. jsou škodná událost vyvolaná zvláštní povahou provozu dopravních prostředků, vznik škody a příčinná souvislost mezi nimi. Nezbytným předpokladem vzniku odpovědnosti za škodu, a to jak u objektivní odpovědnosti, tak u odpovědnosti založené na principu zavinění, je existence příčinné souvislosti (vztah příčiny a následku) mezi právní skutečností, za niž se odpovídá, a vznikem majetkové újmy (škody). O vztah příčinné souvislosti se jedná, vznikla-li škoda následkem protiprávního úkonu škůdce, popř. následkem uvedené škodné události, tedy, je-li doloženo, že nebyť protiprávního úkonu či škodné události, ke škodě by nedošlo.

Při nehodě způsobené druhým žalovaným nedošlo ke vzniku tvrzené majetkové újmy žalobkyně a samotná tato nehoda nebyla příčinou toho, že smluvní pojistitel žalobkyně jí zvýšil sazby pojistného. Skutečností, na niž je obvykle vázána povinnost pojištěnce plnit svému pojistiteli platby pojistného v

určité (vyšší než doposud) výši, je smluvená podmínka, již je nedodržení tzv. bezeškodního průběhu pojištění, tedy ta skutečnost, že v určitém časovém úseku bylo smluvním pojistitelem pojištěnci vyplaceno pojistné plnění, a nikoliv okolnost, zda pojištěná věc byla poškozena jednáním třetí osoby (osoby mimo pojistný vztah). Ke zvýšení plateb pojistného nedošlo v důsledku střetu vozidel (v jeho důsledku došlo k poškození vozu), ale v důsledku toho, že havarijní pojišťovna vyplatila v souladu se svými pojistnými podmínkami pojistné plnění svému pojištěnci a v souladu s těmito podmínkami a pojistnou smlouvou pak upravila práva a povinnosti smluvních stran v jejich právním vztahu. Zvýšení sazby pojistného (tzv. ztráta bonusu) ze smluvního havarijního pojištění za následující pojistné období tak nelze považovat za majetkovou újmu, jejíž vznik je v příčinné souvislosti se škodnou událostí, popř. s protiprávním jednáním škůdce, a pokud za ni druhý žalovaný neodpovídá, není ani první žalovaná povinna ve smyslu ustanovení § 822 obč. zák. za něj ze zákonného pojištění nahradit škodu.

Z uvedeného vyplývá, že řízení u odvolacího soudu je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241 odst. 3 písm. b/ o. s. ř.), dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 a 2 o. s. ř.).